

«Шамалған ауылындағы орта мектеп»КММ
Бастауыш сынып мұғалімі
Жолболдиева Жанар Үсенқызы

«Отбасылық оқу: Ата-аналардың бала тәрбиесіндегі рөлі»

Кіріспе

Қазіргі жаһандану дәуірінде бала тәрбиесі қоғамның басты құндылықтарының бірі болып табылады. Жеке тұлғаның қалыптасуында отбасының рөлі айрықша маңызды. Отбасы – баланың ең алғашқы тәрбиелік ортасы, алғашқы білімі мен өмірлік ұстанымдарының негізі қаланатын орын. Сондықтан ата-ананың бала тәрбиесіндегі рөлі мен отбасылық оқыту үрдісінің тиімділігіне ерекше мән беріледі.

Отбасылық оқу – бұл ата-аналар мен балалар арасындағы тығыз қарым-қатынасты нығайтуға, баланың танымдық қабілеттерін дамытуға және оның тұлғалық дамуын қамтамасыз етуге бағытталған педагогикалық және психологиялық үдеріс. Бала отбасында алған тәрбиесін мектепте және өмірде қолданады. Осылайша, отбасы мен мектеп арасындағы байланыс – баланың табысты білім алуы мен өмірлік дағдыларды меңгеруінің негізгі кепілі болып табылады.

Бұл мақалада отбасылық оқудың маңыздылығы, ата-аналардың бала тәрбиесіндегі рөлі және баланың тұлғалық дамуындағы отбасы ықпалы талданады. Сонымен қатар, отбасылық оқытуда кездесетін негізгі қиындықтар мен оларды шешу жолдары қарастырылады.

1. Отбасылық оқудың мәні мен маңызы

1.1. Отбасылық оқудың анықтамасы

Отбасылық оқу – бұл ата-ана мен бала арасындағы қарым-қатынасты нығайтуға, баланың жеке қабілеттерін дамытуға, оның өзіндік ойлауын және шығармашылық дағдыларын жетілдіруге бағытталған оқыту үдерісі.

Отбасылық оқыту мынадай негізгі мақсаттарды көздейді:

- Баланың интеллектуалдық дамуын қамтамасыз ету;
- Тұлғалық қасиеттерін дамыту;
- Эмоционалдық және психологиялық тұрақтылықты қалыптастыру;
- Әлеуметтік ортада өзін еркін сезінуін қамтамасыз ету.

А. Макаренко бала тәрбиесінде отбасының рөлі туралы:

«Бала тәрбиесі – ата-ана үшін ең маңызды және жауапты іс. Отбасында дұрыс бағыт алған бала өмірде сенімді және табысты болады.»

1.2. Отбасылық оқытудың маңыздылығы

Отбасылық оқытудың маңыздылығы мынадай факторлармен түсіндіріледі:

- Құндылықтар жүйесінің қалыптасуы: Бала отбасында өмірлік құндылықтар мен ережелерді меңгереді.
- Тұлғалық дамудың негізі: Баланың өзіндік пікірін қалыптастыруда ата-ананың үлгісі маңызды рөл атқарады.

- Әлеуметтік дағдылар: Отбасындағы қарым-қатынас – баланың қоғамдағы мінез-құлқының негізін қалайды.
- Психологиялық тұрақтылық: Ата-ана тарапынан көрсетілген махаббат пен қолдау баланың ішкі сенімділігін нығайтады.

1.3. Баланың жеке тұлғасының қалыптасуындағы отбасының ықпалы

Баланың жеке тұлғасы отбасындағы қарым-қатынас үлгісіне сәйкес қалыптасады. Ата-ананың мінез-құлқы мен іс-әрекеті – бала үшін негізгі бағдар болып табылады.

- Қазақ отбасы тәрбиесінің ерекшелігі – үлкенге құрмет, кішіге ізет, ата-баба дәстүрін сақтау.
- Жылы қарым-қатынас пен қолдау – баланың эмоционалдық тұрақтылығын қалыптастырады.
- Өзіндік шешім қабылдау қабілеті – ата-ананың балаға сенім артуы арқылы дамиды.

Психолог Л.С. Выготский ата-ананың бала дамуындағы рөлі туралы:

«Баланың дамуы – ересектер мен балалар арасындағы өзара әрекеттестік нәтижесі.»

2. Ата-ананың бала тәрбиесіндегі негізгі рөлі

2.1. Ата-ананың тәрбиелік үлгісі

Баланың мінез-құлқы мен әрекеті көбіне ата-ананың үлгісіне негізделеді.

- Демократиялық тәрбие: Ата-ана мен бала арасында еркін қарым-қатынас орнайды, бала өз пікірін еркін жеткізе алады.
- Авторитарлық тәрбие: Ата-ана балаға өз талаптарын қатаң түрде орындайды, бала өз бетінше шешім қабылдауға дағдыланбайды.
- Либералды тәрбие: Ата-ана баланың әрекеттеріне шектеу қоймайды, бұл баланың мінез-құлқына әсер етеді.

2.2. Тұлғалық қасиеттерді дамытудағы ата-ананың рөлі

Бала тұлғасының дамуы төмендегідей негізгі факторларға байланысты:

- Сенім: Ата-ана баласына сенім білдірсе, бала өзіне сенімді болады.
- Қолдау: Қателіктерін түзету кезінде бала ата-ананың қолдауын сезінуі керек.
- Мадақтау: Баланың жетістіктерін мадақтау – оның өзін-өзі бағалауын арттырады.

2.3. Баланың эмоционалдық дамуына ата-ананың ықпалы

Бала ата-анасынан алған махаббат пен қолдаудың нәтижесінде өзін қауіпсіз сезінеді.

- Құшақтау және жылы сөздер – баланың эмоционалдық байланысын нығайтады.
- Бала пікіріне құрметпен қарау – баланың өзіндік көзқарасын дамытуға көмектеседі.
- Тең құқылы қарым-қатынас – баланың ішкі сенімділігін қалыптастырады.

3. Отбасылық оқытудың әдістері

3.1. Әңгімелесу әдісі

Ата-ана мен бала арасындағы ашық әңгіме – баланың өз ойын еркін жеткізуіне мүмкіндік береді.

- Күн сайын балаға 10–15 минут көңіл бөлу
- Сұрақ-жауап арқылы баланың ішкі әлемін түсіну

3.2. Ойын әдісі

Ойын – баланың танымдық қабілеттерін дамытуға арналған тиімді әдіс.

- Логикалық ойындар
- Рөлдік ойындар
- Шығармашылық ойындар

3.3. Бірлескен шығармашылық іс-әрекеттер

- Бірге кітап оқу
- Сурет салу
- Қолөнер жасау

4. Отбасылық оқытуда кездесетін қиындықтар мен шешу жолдары

Қиындықтар

Шешу жолдары

Ата-ананың бала тәрбиесіне уақытының аздығы

Отбасылық іс-шаралар ұйымдастыру

Ата-ананың бала тәрбиесі бойынша білімінің жеткіліксіздігі

Арнайы курстар мен тренингтер өткізу

Бала мен ата-ана арасындағы қарым-қатынастың әлсіздігі

Ашық диалог орнату, эмоционалдық қолдау көрсету

Қорытынды

Отбасылық оқу – баланың жеке тұлға болып қалыптасуына және оның қоғамдағы орнын табуына ықпал ететін маңызды үдеріс. Ата-ананың бала тәрбиесіне белсенді қатысуы оның интеллектуалдық, эмоционалдық және әлеуметтік дамуын қамтамасыз етеді. Сондықтан ата-аналарға бала тәрбиесіне саналы түрде қарап, олармен тығыз қарым-қатынас орнату қажет.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Макаренко А.С. «Тәрбие жұмысындағы ата-ананың рөлі» – Алматы, 2010.
2. Выготский Л.С. «Баланың даму психологиясы» – Мәскеу, 2015.
3. Смирнова Е.О. «Отбасылық тәрбиенің ерекшеліктері» – Санкт-Петербург, 2017.
4. Құнанбаев А. «Адам болу қағидалары» – Алматы, 2018.